

ÖMER SEYFETTİN'İN FALAKA HİKÂYESİNİN TÜRKÇE EĞİTİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ*

*Dilek CERAN***

*Emine KARABACAK****

ÖZET

Ana dili eğitiminin kapsamlı amacı dört temel dil becerisini(okuma, dinleme, konuşma, yazma) planlı bir öğretim programı çerçevesinde geliştirmektir. Ana dili eğitimi ve öğretimi sürecinde en önemli araçlar ise metinlerdir. Metinlerin sahip oldukları özellikler söz konusu sürecin niteliğini belirler. Genel itibariyle ders kitaplarında edebî, üretilmiş, özgün ve özel metinlere yer verilmektedir. Bunlar arasında edebî metinler, dilin en doğru, en güzel kullanıldığı ve sanat değeri taşıyan eserlerdir. Sanatsal yönüyle öne çıkan bu metinler ait olduğu toplumun sosyo-kültürel durumunu, yazıldığı dönemin özelliklerini yansıtmakla birlikte ana dilinin seçkin temsilcileridirler. Bu metinler arasında çocukların erken yaşta karşılaştıkları ve severek okudukları türlerden biri de hikâyelerdir. Bu sebeple hikâyeler Türkçe dersinin önemli materyalleri arasındadır. Türk edebiyatında hikâye türünün en önemli temsilcilerinden biri olan Ömer Seyfettin'in hikâyeleri yazıldığı günden bu yana beğenilerek ve çokça okunmuştur. Bu çalışmada Ömer Seyfettin'in en çok okunan hikâyelerinden biri olan Falaka adlı metnin Türkçe eğitimi açısından kullanılabilirliği değerlendirilmeye çalışılmıştır. Araştırmada Ömer Seyfettin'in Falaka isimli hikâyesinin Türkçe eğitimi açısından nasıl bir işlevi olacağı düşüncesinden hareketle nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Metin, Türkçe programının genel amaçlarına uygunluk, söz varlığı, cümle yapısı, okunabilirlik, tutarlılık ve hikâye haritası bakımından incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre Falaka hikâyesinin söz konusu unsurlar açısından Türkçe eğitiminde yararlı olabilecek bir metin olduğu kanaatine varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Metin, edebî metin, Ömer Seyfettin, Türkçe Eğitimi

*Bu makale Crosscheck sistemi tarafından taranmış ve bu sistem sonuçlarına göre orijinal bir makale olduğu tespit edilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr. Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü, El-mek: dlkcrn@yahoo.com

*** Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi ABD Yüksek Lisans Öğrencisi, El-mek: brnn_186@hotmail.com

AN EXAMINATION OF THE STORY FALAKA WRITTEN BY ÖMER SEYFETTİN IN TERMS OF TURKISH INSTRUCTION

ABSTRACT

The comprehensive purpose of mother tongue instruction is to develop four basic linguistic skills (reading, listening, speaking, and writing) within a planned curriculum. The most important tools in the process of mother tongue instruction and teaching are the texts. The characteristics of texts determine the quality of the mentioned process. Literary, generated, original and special texts are included in course books in general. Among these texts, literary texts are the works in which language is used most correctly and beautifully, and which have artistic value. These texts having artistic quality reflect the socio-cultural situation of a society that they belong to, the features of the era in which they are composed, and they are also the outstanding representatives of the mother tongue. One of these texts is the story which children encounter at an early age and read willingly. Therefore, these stories are among the important materials for Turkish lesson. The stories of Ömer Seyfettin, who is one the most important representatives of story writing in Turkish literature, have been read admiringly by many people since the period that they were written. In this study, the utility of the text entitled Falaka, which is one of the most read stories of Ömer Seyfettin, was evaluated in terms of Turkish instruction. Considering the notion that what function the story, entitled Falaka, written by Ömer Seyfettin would undertake in terms of Turkish instruction, the document review method, which is one of the qualitative research methods, was employed in the research. The text was examined in the sense of appropriateness to the general objectives of Turkish curriculum, vocabulary, sentence structure, readability, consistency and story map. In consequence of obtained results, it is believed that the story Falaka is a text that can be employed in Turkish instruction in terms of the mentioned factors.

Key Words: Text, literary text, Ömer Seyfettin, Turkish instruction.

Giriş

Metin, Türkçe sözlükte: “Bir yazıyı biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimelerin bütünü, tekst.” (TDK, 2009:1382) olarak tanımlanmıştır. Günay(2001:31-32) ise metni “birbirini izleyen, sıralı ve anlamlı bütünler oluşturan tümceler dizisi; bir yazar tarafından, bilinçli olarak belli bir mantık sırasına göre yapılmış diziliş; duygu, heyecan, coşku, korku ya da insan ruhuna yönelik daha başka soyut değerleri yaratmaya ya da kullanmaya elverişli, anlam bakımından çok zengin dilsel birimler.” şeklinde ifade etmektedir. Güneş’in tanımın göre de metin bilgi, duygu ve düşüncelerin çeşitli biçim, anlatım ve noktalama özelliklerine göre yerleştirildiği yapılardır(2013a:606). Ancak bu yapıların birleştirilmesi peş peşe ve rast gele bir sıralama şeklinde değil, mantıklı bir düzenleme ile gerçekleştirilir. Bu mantıksal düzenlemede anlam bütünlüğünün yanı sıra dil bilgisi kurallarına uygunluğa da dikkat edilir. Bu tanımlardan anlaşılacağı üzere metinler, farklı amaç ve şekillerde oluşturulabilen ana dilinin en önemli yansıtıcılarıdır.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/12 Fall 2014

Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın da temalara dayalı ve farklı türlerdeki metinlerden hareket etmeyi önermesi metinlerin önemini ön plana çıkarmaktadır. Dil eğitiminde istenilen hedef ve kazanımları gerçekleştirmenin metinden hareketle planlanması, metin seçimlerinde hassas davranma gereğini de beraberinde getirmiştir. Çünkü "Dil öğrenmek kelime ve kural ezberlemek değildir. Dil öğrenmek; kelimelerin, kurallar çerçevesinde bir araya gelerek oluşturduğu dünyayı görmek, tanımak, anlamak, değerlendirmek, hissetmek; bu dünyada yaşamaktır. Kelime ve kurallar ancak metinlerde can bulur, anlam kazanır, duygu düşünce ve hayallere tercüman olur. Türkçe öğretiminde metni önemli kılan da bu özelliktir" (Duman, 2003:151-152).

Bu doğrultuda dil öğretiminde çeşitli metinler kullanılmıştır. Genel itibariyle ders kitaplarında edebî, üretilmiş, özgün ve özel metinlere yer verildiği görülmektedir (Güneş, 2013b: 3).

Edebî metinler, duygu, düşünce ve hayalleri sanatlı söyleme gayesiyle yazılan eserlerdir. Sanatsal yönüyle öne çıkan bu metinler ait olduğu toplumun sosyo-kültürel durumunu, yazıldığı dönemin özelliklerini yansıtmakla birlikte ana dilinin seçkin temsilcileridirler. Üretilmiş metin ise dil öğretim öğeleri özenle hazırlanmış, günlük yaşamdan bazı kesitler sunan, bir durumu anlatan, kurmaca olmayan, mecaz ve yan anlamlara fazla yer verilmeyen metinler demektir. Kelimeler, genellikle günlük hayatta kullanılan alışılmış anlamlarıyla kullanılmaktadır. Okuyucunun metni anlamak için ön bilgiye sahip olmasını gerektirmeyen metinlerdir (Güneş, 2013b:5). Özgün metin ifadesi dil öğretimi için hazırlanmamış, ancak dil ile öğrendiklerini görmeye ve pekiştirmeye yardımcı olan eserlerdir. Gazete yazıları, mektuplar, afişler, kişisel notlar, roman özetleri, yemek tarifleri, broşür, basın bildirisi vb. bu tür metinlerdendir (Coste, 1982; Seoud, 1997). Özel metinlerden anlaşılması gereken ise özellikle dil öğretiminde kullanılmak için hazırlanmış olmalarıdır. Herhangi bir temaya ve sezdirilmesi planlanan dil bilgisine de uygun düşecek şekilde kaleme alınan metinler bu bağlamda değerlendirileceği gibi alıştırmaya amaçlı bağımsız cümleleri de bu gruba almak gerekmektedir (Güneş, 2013b:8).

Türkçe eğitimi sürecinde kullanılacak bir metin ister edebî, ister üretilmiş isterse özgün ya da özel metin olsun taşıması gereken bazı özellikler vardır. Duman (2010) bu özellikleri şu başlıklar altında toplamıştır:

- Türünün belirgin özelliklerini göstermeli,
- Kelime serveti, cümle özellikleri, anlatım tarzı, tahkiyeli metin ise olay örgüsü vb. bakımından hedef kitlenin seviyesine uygun olmalı,
- Derste işlenecekse, öğretilcek dil bilgisi konusuna uygun örnekler içermeli,
- Eğitsel açıdan sakıncalı ifadeler taşımamalı,
- Verdiği mesaj ve çizdiği karakterle hedeflenen insan tipini yetiştirmeye uygun olmalı,
- Türkçenin güzellik ve zenginliklerini sezdirmeli,
- Öğrencinin Türk toplumuna mensubiyet duygusunu geliştirmeli,
- Öğrencinin eleştirel düşünme ve problem çözme becerisini geliştirmeli,
- Öğrencinin kişilik gelişimine katkıda bulunmalıdır.

Türkçenin öğretiminde başvurulacak ilk metinler, ders kitaplarında yer alanlardır. Ders kitaplarındaki metinlerle, Türkçe dersindeki dil becerilerinin ve dil bilgisinin hedef ve kazanımlarına ulaşmaya çalışılmaktadır. Dolayısıyla ders kitaplarında kullanılacak metinlerin seçimi hassasiyet ve titizlik gerektirmektedir. Türkçe öğretiminin pek çok hedef ve kazanımını gerçekleştirir nitelikte metinler bulmak oldukça zordur. Bu durum, metinlerin programın

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/ 12 Fall 2014

öngördüğü şekilde öğrencilerin istenilen amaçlara ulaşmasını ne derecede sağladığı ile yakından ilgilidir. Bu sebeple ders kitaplarındaki metinler pek çok araştırmaya konu olmuştur. Çeçen'in(2008:16) çalışmasında 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki hikâyelerin tutarlılık düzeyleri incelenmiş ve en yüksek tutarlılığa sahip olan metinlerin ünlü yazarlara ait olduğu görülmüştür. Zorbaz (2007:96) ise Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin kelime ve cümle uzunluklarını ve okunabilirlik düzeyleri incelemiştir. Bu araştırma sonucunda, ders kitaplarındaki masalların cümle uzunluklarının sınıf seviyesine göre anlamlı bir değişiklik göstermediği görülmüştür. Bunun da öğrencilerin gelişimini olumsuz yönde etkileyeceği belirtilmiştir. Bu çalışmaya göre ders kitaplarındaki masalların okunabilirlik düzeyleri ise birinci ve ikinci kademe arasında belirgin bir fark olduğunu göstermektedir. Türkçe ders kitaplarındaki edebi metinlerin öğrencilere estetik zevk kazandırmadaki rolünü inceleyen bir araştırmada da (İşcan, Efendioğlu ve Ada, 2007:16), 8. sınıf kitapları incelenmiş ve bu kitaplardaki edebî metinlerin öğrencilerin estetik zevkine uygun olmadığı sonucuna varılmıştır. Şen, 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinleri iletmediği değerler açısından incelemiştir. Bu araştırma sonucunda 6. sınıf ders kitaplarının tespit edilen değerleri aktarmada eksik kaldığı ortaya çıkmıştır. İlköğretim ders kitaplarındaki dilsel ve görsel metinleri inceleyen İnce (2010:551), incelediği üç kitaptaki dilsel ve görsel metinlerin istenilen niteliklere sahip olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Bu alanda yapılan araştırmalar incelendiğinde, ders kitaplarındaki metinlerin Türkçe eğitiminde yol gösterici olsa da Türkçe eğitime her yönden istenen düzeyde katkı sağlamadığı görülmektedir. Türkçe eğitimiyle ilgili istenen hedefleri gerçekleştirmek için ise, öğrenciler edebî zevk alabilecekleri, okumaktan hoşlanacakları, yaşlarına ve seviyelerine hitap eden eserlerle tanıştırılmalıdır. Ders kitaplarından sonra istenilen amaçları gerçekleştirebilecek en büyük araç çocuk edebiyatı ürünleridir (Kolaç, 2012:197).

“Çocuk edebiyatı, çocukların büyüme ve gelişmelerine; hayallerine, duygularına, düşüncelerine, yeteneklerine ve zevklerine hitap eden, eğitirken eğlenmelerine katkıda bulunan sözlü ve yazılı verimlerin toplamıdır.” (Yalçın ve Aytas, 2008:17) Şirin (2000:43-44) çocuk edebiyatının hedeflerini; çocukların ruhsal gereksinimlerini karşılama, sosyal, duygusal ve dil gelişimine özen gösterme, algısal gelişimine yardımcı olma, zihinsel gelişimini destekleme, olumlu kişilik gelişimine ortam hazırlama, çocukları günlük yaşantının gerçekleri konusunda bilgilendirme, hayal güçlerini uyandırma ve dinleme yeteneği geliştirme, okuma ilgi ve alışkanlığı kazanmalarını sağlama biçiminde belirtmektedir. Çocuk edebiyatı ürünlerinin çocuğun ilgisini çekebilecek, aynı zamanda çocuğa gerekli bilgileri aktarabilecek metinler olması gerekmektedir. Bu metinler bireylerin ilk karşılaştığı metinlerden olacağı için metnin niteliği çocuğun okumaya ve öğrenmeye olan ilgisinin temelini oluşturacaktır. “Çocuk yaştaki okur, Türkçenin anlatım olanaklarını kullanabilen, çocuğu ve onun gerçekliğini tanıyan yazarların yapıtları ile ne kadar sık karşılaşarsa, okumaya olan eğilimi o kadar artar.” (Lüle, 2012:74) “Çocuk edebiyatı ürünleri, çocuğa doğru davranış kalıplarını ve toplum içinde uyması gerekli kuralları öğretmek; iyilik, dürüstlük, yardımlaşma gibi birtakım değerleri kazandırmak; özetle çocuğu hayata karşı hazırlamak amacını gütmektedir.” (Arseven, 2005:42) Çocuk edebiyatı ürünleri ile; çocukların dilin kullanım şekillerini, deyimleri, atasözlerini, kelimeler arası ilişkileri görerek kavramaları sağlanmaktadır.

Çocuk edebiyatında genel olarak tahkiyeli metinler ele alınır. Bu metinler olay örgüsüyle çocuğun kültürel değerleri ve dil yapılarını daha kolay edinmesini sağlamaktadır (Demir, 2012). Tahkiyeli metinlerin seçilmesinin sebebi anlatılan konuyu belli sınırlar içinde ve ilişkili olarak aktarması, okuyanlara aktarılan konuyla ilgili bilgi, zevk vermesidir. “Cemiloğlu’na (2004:29–71) göre ilköğretimin her aşamasında olaya dayalı türlere özellikle de öykü, masal, fabla fazlaca yer verilmelidir. Bu türlere ağırlık verilmesinin temel sebepleri arasında ise uzun olmadığı için sınıf içerisinde incelenebilir olması, çocuklar tarafından ilgi çekici bulunması ve anlamayı, kavramayı kolaylaştırması gelmektedir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/12 Fall 2014

Ders kitaplarının dışında kullanılan çocuk edebiyatı ürünlerinden de olaya dayalı olanlar dil eğitimine büyük ölçüde katkı sağlayacaktır. "...Öykü metnini dinleyen bir çocuktan beklenen bazı davranışlar şöyle sıralanabilir: Anladıklarını sözle ya da yazıyla bildirme, metinle ilgili sorulara kendisine göre yanıt verme, kendisini kahramanın yerine koyma, onun fiziksel ve ruhsal özelliklerini, kişilik yapısını anlatma, karşılaştırmalara gitme..." (Gökçe ve Sis, 2011:1926) Tahkiyeli metinlerin çocukların düşünme yapısına, olaylara bakış açılarına ve yorum güçlerine olumlu anlamda katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla iyi incelenmiş, kültürel ve dilsel anlamda doğru değerleri ve yapıları taşıyan eserler seçilmeli ve öğrencilerle buluşturulmalıdır. Bu noktada edebî metinlerin özelliklerinin yapılan araştırmalarla ortaya konması ve metin seçimine rehberlik etmesi önem taşımaktadır.

Bu düşünceden hareketle bu çalışmada, Türk hikâyeciliğinin en önemli temsilcilerinden biri olan Ömer Seyfettin'in Falaka isimli eseri incelenmiştir. Bu eserin incelenmesinde Çeçen'in (2011) daha önce yapmış olduğu çalışmada kullanılan metin inceleme kriterleri dikkate alınmıştır. Çeçen (2011:121), bu kriterleri belirleme sebeplerini şu şekilde açıklamıştır: "Çocuk edebiyatı ürünleri incelenirken, genellikle verdikleri mesajlar ya da gelişim ve öğrenme yönlerinden araştırılmaktadır. Türkçe eğitimi açısından metnin nasıl bir işlevi olabileceği üzerinde yeterince durulmamaktadır." Bu anlayıştan yola çıkarak belirlenen, okuma eğitimi ve gelişimi için en önemli türlerden biri olan hikâyelerin incelenme kriterleri şunlardır:

1. Türkçe dersi programının genel amaçlarına uygunluk
2. Söz varlığı
3. Cümle yapısı
4. Okunabilirlik
5. Tutarlılık
6. Hikâye haritası

Çalışmada bu kriterlerden hareketle şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Ömer Seyfettin'in Falaka isimli hikâyesi Türkçe dersi programının genel amaçlarına uygunluk göstermekte midir?
2. Ömer Seyfettin'in "Falaka" isimli hikâyesinin söz varlığı nedir?
3. Ömer Seyfettin'in "Falaka" isimli hikâyesinin cümle yapıları nasıldır?
4. Ömer Seyfettin'in "Falaka" isimli hikâyesinin okunabilirliği nedir?
5. Ömer Seyfettin'in "Falaka" isimli hikâyesi tutarlılık açısından nasıldır?
6. Ömer Seyfettin'in "Falaka" isimli hikâyesinin haritası nasıldır?

Yöntem

Araştırmada Ömer Seyfettin'in "Falaka" isimli hikâyesinin Türkçe eğitimi açısından nasıl bir işlevi olacağı düşüncesinden hareketle doküman inceleme yöntemi kullanılmıştır. Doküman inceleme, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Dokümanlar, nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılması gereken önemli bilgi kaynaklarıdır. Hangi dokümanların önemli olduğu ve veri kaynağı olarak kullanılabileceği araştırma problemi ile yakından ilgilidir. Örneğin eğitim ile ilgili bir araştırmada, şu tür dokümanlar veri kaynağı olarak kullanılabilir: Eğitim alanında ders kitapları, program yönergeleri, okul içi ve dışı yazışmalar, öğrenci kayıtları, toplantı tutanakları, öğretmen ve öğrenci el kitapları, öğrenci ders ödevleri ve sınavları vb. (Yıldırım ve Şimşek, 2011:187).

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/ 12 Fall 2014

Bulgular

1. Türkçe Dersi Programının Genel Amaçlarına Uygunluk

Seçilen metinlerin öğrencilerin sağlıklı gelişimine yardımcı olması için bu metinlerin ilk olarak Türkçe Öğretim Programı'nda belirtilen genel amaçlara uygun olduğundan emin olunmalıdır. Programda (MEB, 2006:4) amaçlar şu şekilde belirtilmiştir:

“Türkçe Dersi Öğretim Programı ile Türk Millî Eğitiminin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak;

1. Dilimizin, milli birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olduğunu benimsemeleri,
2. Duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri,
3. Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları,
4. Anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmeleri,
5. Seviyesine uygun eserleri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmaları,
6. Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri,
7. Yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenmeleri, bunları bir alışkanlık haline getirmeleri,
8. Bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanmaları, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanmaları ve seçici olmaları,
9. Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla milli ve evrensel değerleri tanımaları,
10. Hoşgörülü ve insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri,
11. Millî, manevi ve ahlaki değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır.”

Programda belirtilen amaçlara bakıldığında ilk olarak Türkçeyi anlamak, doğru ve özenli kullanmak amaçları dikkat çekmektedir. “Falaka” metni Türk edebiyatının hikâye türünün en önemli temsilcilerinden biri olan Ömer Seyfettin’e aittir ve yazarın Türkçeyi kullanmadaki başarısı herkes tarafından kabul görmüştür. Bu hikâyede de Türkçeyi etkili bir biçimde kullandığı, cümlelerin sağlam kurulduğu görülmektedir.

Amaçlarda belirtilen üst düzey düşünme becerilerinden (anlama, eleştirel düşünme vb.) eleştirme, yorumlama ve değerlendirme becerilerinin bu metnin okunması sırasında öğrenciler tarafından kullanılabileceği düşünülmektedir. Hikâyedeki öğretmen ve öğrenci davranışları çocukların üzerinde düşünüp yorumlamasına ve eleştirmeye oldukça müsaittir. Zaten okul hayatının içerisinde olan çocukların; hikâyedeki tutum ve davranışları, kendilerinin ve öğretmenlerinin davranışlarıyla kıyaslamaları mümkündür. Böylelikle, eğitimin önceki ve şimdiki durumu, öğrencinin yaptığı şakanın kabul edilip edilemeyeceği gibi hususlar öğrencilerin düşünme, değerlendirme ve eleştirme becerilerini geliştirecektir. Eski ve yeni eğitim öğretim düzenini

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/12 Fall 2014

mukayese etme, mukayese sırasında okul, öğrenci ve öğretmen ekseninde eğitim kurumlarındaki beğendikleri ya da beğenmedikleri yönleri sebepleriyle ifade etme öğrencilerin üst düzey becerilerini geliştirmeyi sağlayacaktır.

Ayrıca eserdeki öğretmenin temsil ettiği öğretmen tipinden yola çıkarak dayığa ve korkuya dayalı bir eğitim anlayışının yanlışlığı, olumsuzdan hareketle olumluyu göstermesi bakımından önemlidir. Hikâyenin ana fikrinde eski eğitim sisteminde egemen olan ve bugün karşı çıkılan korku kültürüne dayalı bir eğitimi eleştirmesi eserin güncelliğini hâlâ kaybetmediğini göstermektedir. Bu hususlar hikâyenin genel amaçların 4. maddesindeki anlama, sıralama, ilişki kurma, sorgulama, eleştirme, analiz-sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme gibi becerileri geliştirecek nitelikte olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Yine 7. maddede yer alan yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını kullanmayı da söz konusu metinle sağlamak mümkündür. Üzerinde konuşmaya ve fikir yürütmeye açık bu metin için hazırlanacak etkinliklerle eleştirel ve doğru düşünme becerisi kazandırılabilir. Ayrıca hikâyedeki öğretmen tipinin yaptıkları ve yaşadıkları 10. maddenin gerçekleştirilmesi ile de yakından ilgilidir. Yazar okulda en çok başvurulan ceza yöntemi olarak dayığı ve hatta falakayı göstermiştir. Söz konusu durumu tasvip etmeyip yanlış bulan yazar, genel amaçların 10. maddesindeki gibi hoşgörölü ve insan haklarına saygı duyan ve değer veren bir eğitim anlayışını ön plana çıkarmak istemiştir.

Hikâyenin sahip olduğu dil özellikleri ileride ayrı bir başlık altında değerlendirilecek olmakla birlikte dil özellikleri bakımından Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarından ilk üçünü taşıdığı ve çocuklara örneklik teşkil edecek şekilde kullandığı söylenebilir. “Falaka” hikâyesi, Türk dilinin seçkin bir örneği olarak, duygu, düşünce ve hayallerin etkili ve anlaşılır bir biçimde ifade edildiği ve yazma kurallarının bilinçli, doğru ve özenli kullanıldığı bir metin olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sonuç olarak “Falaka” adlı metinde Türkçe Öğretim Programı’nın yukarıda yer alan amaçlarına aykırı bir durum söz konusu olmadığı amaçların pek çoğunu gerçekleştirebilecek nitelikte olduğu görülmektedir.

2. Söz Varlığı (Kelime Hazinesi)

Kelime farklı kaynaklarda şu şekilde tanımlanmaktadır: “Anlamı olan veya cümle kuruluşuna yarayan söze kelime denir.” (Gencan, 1960:51) “Kelime, tek başına bir anlamı olan, cümle kurmaya yarayan sözdür.” (Ediskun, Dürder, 1988:10) “Anlamı olan ses ya da ses birliği.” (TDK, 1974:726).

Kelime hazinesi ya da söz varlığının tanımı ise şöyledir: “Bir dildeki sözcüklerin bütünü, söz hazinesi, söz dağarcığı, sözcük hazinesi, vokabüler, kelime hazinesi.” (TDK,2009:1807) Söz varlığı kavramının içine o dildeki anlam dünyasına ait olan tüm kelime ve kelime grupları dâhildir. İkilemeler, atasözleri, deyimler vb. bunların başında sayılabilir. Türkçe dersindeki dört dil becerisinin ortak amacı kelime hazinesini geliştirmektir. Bu amaca ulaşmak için de en çok kullanılan araçlardan biri metinler olduğu için öğrencilere okutulacak, tavsiye edilecek metinlerin sahip olduğu söz varlığı dikkatle incelenmelidir.

“Öğrencilerin okuduklarını ve dinlediklerini anlamaları, sözcükleri doğru anlamlandırmalarına bağlıdır. Sözcük dağarcıkları zengin kişilerin konuşma ve yazma becerilerini daha etkili işletmeleri doğaldır.”(Pehlivan, 2003:84) Öğrencilerin anlama ve anlamlandırma becerilerini yeteri düzeyde geliştirmek için yaşlarına göre sahip olmaları gereken kelime hazinesi bilinmeli ve metin seçiminde önemli bir kriter olarak dikkate alınması gerekmektedir.

2.1. Kelime Hazinesi

Metinlerdeki kelime uzunlukları metnin uzunluğuna göre değişiklik gösterse de metinde geçen farklı kelime sayısı ve bunun tüm kelimelere oranı metnin kelime zenginliği açısından bilgi verici olacaktır.

Falaka hikâyesinde toplam 1637 kelime bulunmaktadır. Kelime sayısı belirlenirken “ile”, “ve”, “de” bağlaçları, soru eki “mi” ve ünlemler dikkate alınmamıştır. Bu kelimelerin 511 tanesi farklıdır ve metindeki farklı kelime oranı %31’dir. Basit bir orantılamayla Falaka hikâyesinde her kelimenin yaklaşık üç kez tekrarlandığı görülmektedir. Bu oran metinde kelime zenginliğinin çok yüksek düzeyde olmadığını göstermektedir.

Elbette ki söz varlığının tam olarak incelenebilmesi için kelime sayısı yeterli bir bilgi değildir. Bu sebeple metinde geçen atasözü ve deyimler, ikilemeler, eş ve zıt anlamlı kelimeler de tespit edilmiştir.

2.2. Atasözü ve Deyimler

“Atasözleri ulusların deneyimleri ile biçimlenen, az sözcük ile belli bir düşünceyi, deneyimi, öğüdü sunan söz değerleridir.” (Lüle, 2011:237)

Deyimler ise Türkçe Sözlük’te şöyle tanımlanmaktadır: “Genellikle gerçek anlamından az çok ayrı, ilgi çekici bir anlam taşıyan, kalıplaşmış söz öbeği, tabir.” (TDK, 2009:517)

Atasözü ve deyimler hem Türkçenin hem de Türk halkının düşünce ve anlam dünyasını en iyi şekilde yansıttığı için önemlidir. Öğrencilere bunların öğretimi ise metinler yoluyla daha kolay olmaktadır. Çünkü bu kavramların birçoğu mecaz anlamlıdır ve bunları öğrencilerin daha iyi anlaması için kullanım şeklini ve yerlerini görmeleri gerekmektedir.

Atasözü ve deyimler, hem kültür aktarımını sağlamak hem de dört temel dil becerisini geliştirmek için sıkça başvurulması gereken sözlü edebiyat ürünleridir. Yapılan araştırmalara göre söylenileni kuvvetlendirmek, savunulan fikirleri kuvvetli kanıtlarla desteklemek ve az söz ile çok şey ifade edebilmek maksadıyla konuşma ve yazma eğitiminde çokça faydalanan atasözü ve deyimler, öğrencide merak ve ilgi uyandırmak için dinleme eğitiminde de kullanılabilir. Aynı zamanda metindeki söyleyişi daha anlamlı hâle getirip vurgu ve tonlamayı kolaylaştırma açısından da okuma eğitiminin birer parçası olarak kullanmak mümkündür (Baş, 2002; Bağcı, 2010). Ayrıca atasözü ve deyimlerin, olaya dayalı metinler olan hikâyelerdeki gerçeğe uygun yaşantı durumlarında kullanılması, öğrenmede etkililik ve kalıcılık açısından önemlidir (Çeçen, 2011:126).

Falaka hikâyesi bu açıdan değerlendirildiğinde metinde hiç atasözü yer almamakla birlikte 20 tane deyim toplamda 46 kez kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu deyimler ve kullanım sıklıkları şu şekildedir:

Tablo 1: Deyimler

DEYİMLER	Kullanım Sıklıkları
Avazı çıktığı kadar bağlamak	1
Baş sallamak	2
Başına üşüşmek	1
Bir ağızdan	8
Boş düşmek	6
Divan durmak	1
Gözden geçirmek	1
Gözlerini dikmek	1

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/12 Fall 2014

Gülmekten katılmak	2
Halt etmek	1
Karşısına dikilmek	1
Kaşlarını çatmak	1
Meydana çıkmak	1
Nara atmak	1
Ödü kopmak	1
Sıra dayağı	1
Söz birliği etmek	1
Şaha kalkmak	2
Şart olsun	12
Vicdan azabı duymak	1

Metnin genel kelime profili düşünüldüğünde deyimlerin kullanımının oldukça iyi olduğu söylenebilir. Ancak metinde hiç atasözünün olmayışı da dikkati çeken bir durumdur.

İkilemeler

İkilemeleri Karahan (2004:60) şu şekilde tanımlamıştır: “Bir nesneyi, bir niteliği, bir hareketi karşılamak üzere eş görevli iki kelimenin meydana getirdiği kelime grubudur.” Türkçenin zengin söz varlığı içinde yer alan ikileme, anlatım gücünü artırmak, anlamı pekiştirmek, kavramı zenginleştirmek amacıyla, aynı sözcüğün tekrar edilmesi veya anlamları birbirine yakın yahut karşıt olan ya da sesleri birbirini andıran iki sözcüğün yan yana kullanılmasıdır. Türkçenin her döneminde, ifadeye ahenk kazandırmak, anlamı güçlendirmek, ifadeye verilmek isteneni daha etkili bir şekilde anlatabilmek için ikilemelerden yararlanılmıştır.

Falaka hikâyesinde geçen ve dilin zenginliklerini çocuklara yansıtır öğretici ikilemeler ve sıklıkları şöyledir:

Tablo 2: İkilemeler

İKİLEMELER	Kullanım Sıklıkları
Ata ata	1
Ayrı ayrı	1
Ders mers	1
Elden ele	1
Girer girmez	1
Kucak kucak	1
Ses seda	1
Sıçrata sıçrata	1
Tak tak	1
Vallahi billahi	1
Yalan sahih	1
Yavaş yavaş	3

Hikâyede 12 farklı ikileme toplamda 14 kez kullanılmıştır. Bu ikilemeler günlük yaşamın içinde sıkça kullanılan ve karşılaşılabilecek ikilemelerdir. Ayrıca bu ikilemelerin farklı yapılarda kurulan ikilemeler olması, çocukların ikilemelerin hangi şekillerde yapılabileceğini bir metin üzerinde görmeleri bakımında da önemlidir. Falaka hikâyesindeki ikilemelerden 6'sı aynı sözcüğün tekrarı (ata ata, ayrı ayrı, kucak kucak, sıçrata sıçrata, vallahi billahi, yavaş yavaş); 1'i eş anlamlı (ses seda); 1'i zıt anlamlı (yalan sahih); 1'i (yansıma); 1'i biri anlamlı biri anlamsız (vallahi billahi) kelimelerle yapılmış ikilemelerdir. Ayrıca “elden ele” ve “girer girmez” her iki kelimenin de ek aldığı ikilemelere örnektir. “Ders mers” ikilemesi ise “m” harfinin başa getirilmesiyle

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/12 Fall 2014

oluşturulmuştur. Anlaşılabacağı üzere “Falaka” hikâyesinde ikileme örnekleri hem sayıca fazladır hem de çeşitlilik göstermektedir.

2.3. Eş Anlamlı Kelimeler

Eş ve zıt anlamlı kelimelerin metin içinde kullanımı, öğrencilerin bu kelimelere ve anlamlarına karşı bilgi sağlaması bakımından önemlidir. Seçilen metinlerde bu tip kelime ilişkilerinin olmasına dikkat edilmeli ve bu kelime gruplarına karşı öğrencilerde farkındalık yaratılmalıdır

“Anlamca birbirine eşit olan; yani aynı şeyi anlatmaya yarayan kelimelere anlamdaş denir.” (Gencan, 1981:141) Falaka hikâyesinde geçen eş anlamlı kelimeler şunlardır:

Tablo 3: Eş Anlamlı Kelimeler

EŞ ANLAMLIL KELLMLER
Azmak-kudurmak
Bahçe-avlu
Değnek - sopa
Gayri ihtiyari - kendiliğinden
Hiddetlenmek - kızmak
Huysuz - aksi
Öfke - hiddet
Ses - seda
Vakit - zaman
Yüz - surat

Metinde 10 kelime eş anlamlısıyla birlikte kullanılmıştır. Özellikle eş anlamlı kelimelerin kavratılmasına yönelik etkinliklerin kullanılacağı bir ders için uygun bir metin olduğunu göstermektedir. Ayrıca metinden hareketle eş anlamlı olsalar bile kelimelerin her zaman birbirinin yerine kullanılamayacağını kavratmak da mümkündür.

2.4. Zıt Anlamlı Kelimeler

Anlamca birbirinin tam tersini ifade eden kelimelere zıt anlamlı kelimeler denilmektedir. Metinde geçen zıt anlamlı kelimeler listesi şöyledir:

Tablo 4: Zıt Anlamlı Kelimeler

ZIT ANLAMLIL KELLMLER
Başlamak-bitirmek
Boşaltmak-doldurmak
Gelmek-gitmek
Geniş-dar
Getirmek-götürmek
Girmek-çıkma
Hafiflemek-ağırlaşma
İçeri-dışarı
İhtiyar-geç
İnme-binme
Kapatma-açma
Konuşma-susma
Oturma-kalkma
Ön-arka
Sabah-akşam
Sağ-sol

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/12 Fall 2014

Siyah-ak
Tutmak-bırakmak
Vermek-almak
Yalan-sahih
Yaz-kış

Metinde 21 kelime zıt anlamlısıyla kullanılmıştır. Temur(2006)'un 4. ve 5. sınıflar üzerinde yaptığı bir araştırmada öğrencilerin yazılı anlatımlarında zıt anlamlı kelimeleri rahatlıkla kullandıkları ancak eş anlamlı kelimeleri aynı ölçüde kullanamadıkları tespit edilmiştir. Bu durum, eş anlamlı kelime kullanımının bu sınıf düzeyinde üst düzey bir dil becerisi olarak kabul edilmesi sonucuna ulaştırmış ve özellikle araştırılan yaş seviyesi için kelime hazinesini geliştirme etkinliklerinde eş anlamdan çok zıt anlam ilişkisinden yararlanılması önerilmiştir. Bu araştırmanın ışığında “Falaka” hikâyesi zıt anlamlı kelimelerdeki zenginliği bakımından da kullanılabilecek bir metin özelliği göstermektedir.

3. Cümle Yapısı

“Bir düşünceyi, bir duyguyu, bir durumu, bir olayı yargı bildirerek anlatan kelime veya kelime dizisine cümle denir.” (Karahana, 2004: 9) Cümleler Türkçedeki yapı birimlerindendir. Bu birimler, Türkçenin anlam ve kavram dünyasına uygun olarak kurulur. Dolayısıyla cümlelerin yapısını belirlemede yapı, yüklem türü, yeri ve anlamı önemli birer belirleyicidir. Bu başlıklar kurulan cümlelerin anlam ve yapı bakımından gruplanmasına yardımcı olurlar. Falaka hikâyesinde geçen cümlelerin bu başlıklara gruplanması şöyledir:

3.1. Yapısına Göre Cümleler

Cümleler yapı bakımından iki başlık altında incelenmektedir: tek yargılı, çok yargılı.

Cümlelerin yapılarına göre gruplanması öğrencilerin seviyelerine göre metin seçiminde önemli bir etkidir. Çok yargılı cümleler genellikle birleşik, bağlı ya da sıralı cümleler oldukları için yaşı küçük olan öğrencilerin bunları anlaması zorlaşmaktadır. Seçilecek metinlerde geçen tek ve çok yargılı cümle sayısı öğrenci yaşı ve seviyesine göre değerlendirilmelidir.

“Falaka” hikâyesindeki cümlelerin yapı bakımından dağılışı şu şekildedir:

Tablo 5: Yapısına Göre Cümleler

	Tek Yargılı		Çok Yargılı		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Falaka	131	58	95	42	226	100

Falaka hikâyesinde geçen cümlelerin toplamı 226'dır. Bu cümlelerden tek ve çok yargılı olanların sayılarının birbirine yakın olduğu görülmektedir.

3.2. Yüklem Türüne Göre Cümleler

Yüklem türüne göre cümleler isim ve fiil cümlesi olarak ayrılmaktadır. Fiil cümleleri: “Yüklemi çekimli bir fiil veya birleşik fiil olan cümlelerdir.” (Karahana,2004: 96) Yüklemi isim veya isim grubu olan cümleler ise isim cümleleridir. Olaya dayalı olan metinlerde fiil cümleleri daha ağırlıklı olarak kullanılmaktadır. Fakat yaş seviyesi arttıkça isim cümlelerinin de metinlerde daha çok yer alması gerekmektedir.

Falaka hikâyesindeki cümlelerin yüklem türüne göre dağılışı aşağıdaki gibidir:

Tablo 6: Yüklemin Türüne Göre Cümleler

	İsim		Fiil		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Falaka	20	9	206	91	226	100

Anlatımda hareketliliğin sağlanmak istendiği durumlarda çokça fiil cümlesi kullanılırken, durağan ve daha çok duyguların anlatılmak istendiği durumlarda ise isim cümleleri tercih edilir. Tahkiyeye dayanan metinlerde bir ya da birden fazla olay aktarıldığı için fiil cümlelerinin ağırlıklı kullanıldığı görülür. Bu sebeple metinde geçen cümlelerin büyük bir kısmı olay hikâyelerinde olması gerektiği gibi fiil cümlesidir.

3.3. Yüklemin Yerine Göre Cümleler

Yüklemin cümlemin sonunda bulunduğu cümlelere kurallı cümleler denir. “Türkçede yüklem, genel olarak cümlemin sonunda bulunur. Bu kurula uyulmadan yapılan cümlelere devrik cümle denir.” (Ediskun, Dürder, 1988: 131) kurallı ve devrik cümlelerin Falaka hikâyesindeki dağılışı şu şekildedir:

Tablo 7: Yüklemin Yerine Göre Cümleler

	Kurallı		Devrik		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Falaka	216	96	10	4	226	100

Çocuk kitaplarının ya da metinlerin dil gelişimine en önemli katkılarından biri de dilin doğru öğrenilmesindeki rolüdür. Bu sebeple Özkan ve Yılmaz çocuklara sunulacak eserlerin sahip olması gereken özellikler arasında “Devrik cümle kullanımı az olmalı, cümleler özne-yüklem ilkesine uygun olmalıdır.” demektedirler. Devrik cümle yapısı da zaman zaman anlatıma farklı bir yaklaşım getirmek için kullanılmaktadır. Ancak bu cümle yapısının anlamayı zorlaştırması sebebiyle çocuklar için yazılmış eserlerde çokça kullanılması uygun değildir. Falaka adlı metinde cümlelerin % 96 oranında kurallı cümlelerden oluşması cümle yapısı bakımından çocuklar için uygundur.

3.4. Yüklemin Anlamına Göre Cümleler

Cümleler, yüklem anlamına göre üçe ayrılır: olumlu, olumsuz, soru. “Yargının gerçekleştiğini anlatan cümleler, olumlu cümlelerdir. Böyle cümlelerin yüklemi yapma, yapılma veya olma bildirir.” (Karahana, 2004: 103) Olumsuz cümleler yüklemde belirtilen işin yapılmadığını anlatan cümlelerdir. Soru cümlelerinde ise soru yoluyla bilgi edinmenin amaçlanmaktadır.

“Falaka” hikâyesindeki anlamına göre cümle türlerinin dağılımı aşağıdaki gibidir:

Tablo 8: Yüklemin Anlamına Göre Cümleler

	Olumlu		Olumsuz		Soru		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Falaka	192	84	17	8	17	8	226	100

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/12 Fall 2014

Türkçede olumlu cümle kullanımı, olumsuz ve soru cümlelerinin kullanımına göre daha yaygındır. Metinde geçen cümlelerin çoğu olumludur. Olumsuz cümlelerin ve soru cümlelerinin sayıları ise eşittir.

4. Okunabilirlik

“...Metinlerin okur tarafından işlenip, anlamlandırılması sürecinde metni oluşturan dilsel özelliklerin bu süreci olumlu veya olumsuz yönde etkilemesi söz konusudur. Okur tarafından metni işleme ve anlamlandırma sürecinin yetkin bir biçimde sürdürülebilmesinin ve sonuçlanmasının önemli bir bölümünü metni oluşturan dilsel özellikler oluşturmaktadır.” (Çetinkaya, 2010: 14) Okunabilirlik bu dilsel özellikleri nesnel bir şekilde hesaplama yollarından birisidir.

Okunabilirlik, metinlerdeki kelime ve hece sayıları aracılığıyla metne dair bilgi edinme işlemidir. Okunabilirliğin hesaplanmasıyla metnin kolay mı zor mu olduğu hakkında bilgi edinilir. Okunabilirlik sayısı ve düzeyini hesaplamada birçok formül bulunmuş ve kullanılmıştır. Bunlardan biri Ateşman'ın formülüdür. “Ateşman tarafından Türkçe için, kelime ve cümle uzunluğunu temel alan ve metinden seçilen yüz kelimelik bir bölümde uygulanabilen aşağıdaki okunabilirlik formülü ve sınıflandırması geliştirilmiştir:

$$\text{Okunabilirlik Sayısı} = 198,825 - 40,175 x_1 - 2,610 x_2$$

x_1 = Hece olarak ortalama kelime uzunluğu

x_2 = Kelime olarak ortalama cümle uzunluğu” (Aktaran: Zorbaz, 2007: 90)

Tablo 1. Türkçe Okunabilirlik Aralıkları

Okunabilirlik Sayısı	Okunabilirlik Düzeyi
90–100	Çok Kolay
70–89	Kolay
50–69	Orta Güçlükte
30–49	Zor
1–29	Çok Zor

Metinlerin okunabilirlik durumlarının öğrenci düzeylerine uygun olması, metnin tam olarak anlaşılmasında önemli bir husustur. Bu sebeple metinlerin okunabilirlik durumları öğrenci seviyesine uygun olmalı, metin seçiminde bu husus da göz önünde bulundurulmalıdır (Güven, 2014: 533).

Falaka hikâyesinin okunabilirlik sayısı ve düzeyi de Ateşman'ın formülüne göre hesaplanmış ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Tablo 9: Metnin Okunabilirlik Sayı ve Düzeyi

Metin	Okunabilirlik Sayısı	Okunabilirlik Düzeyi
Falaka	74	Kolay

Bu sonuçlardan yola çıkılarak “Falaka” hikâyesinin cümle ve cümlelerdeki kelime sayısı açısından okunmasının kolay olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bir metnin okunabilirliğini sadece formülden hareketle ifade etmek mümkün olmamakla birlikte, uzun cümlelerden oluşan metinleri anlamamanın zor olduğu da unutulmamalıdır. Anlamdan, kelime kullanımından ve sanatlı söyleyişten kaynaklanan okunabilirliği bir kenara bırakılarak sadece cümle ve kelime uzunluklarına bakıldığında “Falaka” hikâyesi çocuklar için okunabilir bir metindir.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/ 12 Fall 2014

5. Tutarlılık

“Tutarlılık için “metnin tam ve bütün olmasını sağlayan unsur” denilebilir. Tam olma, metinde işlenen duygu ya da düşüncelerde herhangi bir eksiklik olmaması, bütün olma da metin içinde bulunan duygu ve düşünce gibi unsurların birbirleriyle ilgili ve uyumlu olması durumudur.” (Çeçen, 2008: 12)

Metinlerde yer alan yer, zaman, olay unsurlarının birbirleri ile olan uyumu tutarlılığın olduğunu göstermektedir. “Falaka” hikâyesinde tutarlılık unsurlarına uymayacak bir husus göze çarpmamaktadır. Ana kahraman olan Hoca Efendi, ezberci bir eğitim anlayışını benimsemiş, korku ve disipline dayalı bir eğitim düzeni kurmuştur. “Hikâyeden eğitim ortamına ve sürecine ilişkin, kız ve erkek öğrencilerin birbirinden ayrı eğitim gördüğü, sınıf taksimi olmadığı, öğrencilerin elifbayı ve rakamları hep bir ağızdan okudukları, tek ağızdan ve ahenksiz okuyamadıkları anlaşılmaktadır” (Geçgel, 2011:180).

Anlatıcı çocuk ve arkadaşları ise yaramaz ve muzip bir kişilik sergilemektedirler. Hoca Efendi’nin enfîye kutusunu boşaltarak yaptıkları şaka bu duruma en önemli delildir. Metindeki kaymakam ise adaletin temsilcisidir. Biraz sert mizaçlı olarak tanıtılsa da Hoca Efendi’nin yanlış uygulamalarını engelleyen kişi olarak metinde yer almaktadır. Kaymakamın varlığı Hoca Efendi’nin yaptıklarının yanlış olduğunun okuyucuya anlatılmasında önemlidir. Ayrıca anlatıcının çocuğun yaptığı şakadan dolayı vicdan azabı duyduğunu belirtmesi de doğru davranışları göstermesi bakımından etkili olmuştur.

“Falaka” hikâyesi işlediği konu ve mesaj bakımından genel olarak değerlendirildiğinde, eğitimde ceza konusuna değinildiği, şiddet, hakaret ve azarlamaya dayalı bir eğitim anlayışı olamayacağı görüşü dikkati çekmektedir. Eserin bütün kurgusu bu mesele üzerine yoğunlaştırılmış ve okuyucu baştan sona eğitimdeki şiddeti eleştirmeye ve bu konu üzerinde düşünmeye sevk edilmiştir. Bu bağlamda “Falaka” hikâyesinin konuyu ele alış ve işleyişte, kahramanların kişilik özelliklerinin yansıtılmasında tutarlılık arz ettiği anlaşılmaktadır.

6. Hikâye Haritası

“Hikâye haritası; hikâye elementlerinin kavranması açısından çocuklara yardımcı olmaktadır, çocuğun hatırlama yeteneğini geliştirir, çocuk düzenli bilgilerle zihnine yerleştirdiği olayları daha iyi hatırlar, çocukları aktif olarak derse katma açısından iyi bir yoldur, grup olarak çalışma yapılabilir, hikâye yazmak ve taslak oluşturmak için kullanılabilir, çocuk oluşturulan bu düzenli ve ilgili çerçeveyi kullanarak daha kolay bir şekilde hikâyenin elementlerini belirler, yeniden anlatımı kolaylaştırır ve yeniden anlatma anlamayı olumlu yönde etkiler, özetlemeye yardımcı olur, öğrencilerin kendi yazıları için model teşkil eder. Öğrenci yazacağı vakit bu unsurlara dikkat eder.” (Akyol, 1999: 57)

Bu amaçlarla olay metinlerinin incelenmesinde hikâye haritası yöntemi kullanılmaktadır. Falaka hikâyesinin hikâye haritası aşağıdaki gibidir:

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/12 Fall 2014

FALAKA		
1. KAHRAMANLAR	Ana Kahraman Hoca Efendi	Yardımcı Kahramanlar Anlatıcı Öğrenci Kaymakam Diğer Öğrenciler
2. MEKÂN	Mektep	
3. ZAMAN	1892-1893 yılları	
4. BAŞLATICI OLAY	Kaymakamın mektebe gelmesiyle falakanın ortadan kalkması	
5. PROBLEM	Hoca Efendi'nin mektepteki çocukları falakayla dövmesi.	
6. GİRİŞİM	Kaymakamın falaka ile çocukların dövülmesine müdahalesi.	
7. SONUÇ	Hocanın görevden alınması.	
8. TEPKİ	Anlatıcı öğrencinin yaptıkları için vicdan azabı duyması.	

“Falaka” adlı hikâyede kahramanlar, mekân, zaman, başlatıcı olay, problem, girişim, sonuç ve tepkiye yer verilmiştir. Bu durum hikâyenin bütün unsurlarına metin içerisinde yer verildiğini dolayısıyla da iyi kurgulanmış olduğunu göstermektedir. Ancak zaman metin içerisinde yukarıda belirtildiği gibi yıl olarak açıkça verilmemiş, “Gönen’den geldiğimizden beri bu mektebe devam ediyordum.” ifadesi 1892-1893 yıllarına işaret etmektedir. 1884 doğumlu olan Ömer Seyfettin sekiz dokuz yaşlarındayken ailesi ile birlikte Gönen’den ayrılıp İstanbul’a gelmiştir (Kabaklı, 2006, 403). Dolayısıyla çocukluk anılarından ilham alarak yazdığı bu hikâye söz konusu yılları anlatmaktadır.

SONUÇ

Bu çalışmanın neticesinde Ömer Seyfettin’in “Falaka” adlı eserinin Türkçe eğitiminde kullanılabilirliğine dair şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Falaka hikâyesi Türkçe Programı’nın genel hedeflerine aykırı bir durum göstermediği gibi pek çoğunu gerçekleştirmeye hizmet eder niteliktedir. 8. maddede yer alan “Bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanmaları, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/ 12 Fall 2014

kazanmaları ve seçici olmaları” amacı dışındaki bütün amaçlara söz konusu hikâye ile ulaşılması mümkündür.

Metinde kullanılan farklı kelime oranı %31’dir. Bu oran metindeki her kelimenin yaklaşık olarak üç kez tekrar edildiğini göstermektedir. Bu da metnin kelime zenginliği açısından çok yüksek bir oran taşımadığı sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Fakat bunun yanında 20 farklı deyim kullanılmış olması, 12 farklı ikilemenin yer alması, 10 eş, 21 zıt anlamlı kelimenin bulunması metnin kelime zenginliğini ve dilin farklı alanlarını öğretmede etkili olarak kullanılabileceğini göstermektedir. Farklı kelime oranı yüksek olmasa da doğru hazırlanmış etkinliklerle Türkçenin söz varlığının kazandırılması açısından etkili bir metindir.

Metnin Türkçe eğitimi açısından yararlılığının daha iyi anlaşılması için metindeki cümle yapıları incelenmiştir. Bu incelemenin daha çok metnin okutulacağı yaş seviyesine göre değerlendirilmesi gerekmektedir. Cümle yapılarının basit ve anlaşılır olması metnin tamamının daha kolay okunmasını ve anlaşılmasını da sağlayacaktır. Falaka metninde tek yargılı cümleler çok yargılı cümlelerden daha fazladır. Metnin genelinde fiil cümleleri bulunmaktadır. Metindeki cümlelerin birçoğu kurallı ve olumludur. Metinde bulunan cümlelerin genel özellikleri metnin kolay okunabilir ve akıcı olduğunu göstermektedir.

Metinlerin okunabilirlikleri cümlelerdeki kelime sayılarına, kelimelerin hece sayılarına göre hesaplanmaktadır. Falaka metninin okunabilirlik sayısı 74, düzeyi kolaydır. Bu sonuç cümle yapıları, söz varlığı sonuçlarıyla birlikte ele alınırsa Falaka metninin kolay okunabilen alt sınıf seviyelerine önerilebilecek bir metin olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Metinlerdeki tutarlılık ve hikâye haritaları bu metinlerin yapısal özellikleri dışında içerik olarak da uygunluğunun denetlenmesini sağlamaktadır. Falaka hikâyesinde tutarlılığı engelleyecek hiçbir unsur yoktur. Metindeki tüm kahramanlar, belli özellikleri ile öne çıkmakta ve metin boyunca bu özellikleriyle çelişen hiçbir davranış göstermemektedir. Ayrıca metindeki olay, kişiler ve mekân ilişkisi metnin istenen sonuca kolaylıkla ulaşmasını sağlamıştır. Hikâyenin ana fikri ise kolaylıkla tespit edilmektedir. Falaka hikâyesi konuyu ele alış ve işleyiş, kahramanların kişilik özelliklerinin yansıtılması bakımından tutarlılık arz etmektedir.

Sonuç olarak Falaka hikâyesi hem söz varlığı, cümle yapısı, okunabilirlik düzeyi açısından hem de tutarlılık ve hikâye unsurları açısından Türkçe eğitiminde yararlı olabilecek bir metindir.

KAYNAKÇA

- AKYOL, H. (1999). Hikâye Haritası Yöntemiyle Metin Öğretimi. *Milli Eğitim Dergisi*, 142, 55-57.
- Arseven, T. (2005). Mesaj Açısından Çocuk Kitapları. *Hece Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, S:104-105.
- BAGCI, H. (2010). İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Atasözleri ve Deyimleri Algılama Düzeyi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 17, 91-110.
- BAŞ, B. (2002). Türkçe Temel Dil Becerilerinin Öğretiminde Atasözlerinin Kullanımı. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 60-68.
- ÇEÇEN, M. A. (2011). Çocuk Edebiyatı Ürünlerinin Türkçe Eğitimi Açısından İncelenmesi. Edebî Metinlerle Çocuk Edebiyatı (ed.: Şener DEMİREL). 121-140.
- ÇEÇEN, M.A. (2008). Yedinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Öyküleyici Metinler Üzerine Tutarlılık Bakımından Bir Araştırma. 22. *Ulusal Dilbilim Kurultayı Bildirileri*, 8-9 Mayıs 2008, 12-19.

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic
Volume 9/12 Fall 2014

- ÇETİNKAYA, G (2010). *Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Tanımlanması ve Sınıflandırılması*. Yayınlanmış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- DEMİR, T. (2012). “ İlköğretim Sekizinci Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Hikâye Metinlerinde Yer Alan Değer Unsurlarının Eşdizimsel Örüntülemeler Açısından Görünümleri / Analysis Of Value Elements In Stories In Eight Grade Turkish Course Books With Regard To Collocation Patterns”, ”, *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, (Prof.Dr. Coşkun Ak Armağanı), Volume 7/2 Spring 2012, [www.turkishstudies.net](http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.3200), DOI Number : <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.3200>, p. 1063-1078.
- DUMAN, A (2003). Türk soylulara Türkiye Türkçesi Öğretiminde Metin Seçimi. *TÜBAR*, 13, 151-154.
- DUMAN, A (2010). Türkçe Eğitiminde Metne Müdahale Sorunu. *TÜBAR*, 27, 285-295.
- EDİSKUN, H., Dürder, B (1988). *Bizim dilbilgisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- GEÇGEL, H. &SARIÇAN, E.(2011). Ömer Seyfettin'in Hikâyelerinde Çocuk ve Eğitim Teması. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4/2. 176-187.
- GENCAN, T.N. (1960). *Dilbilgisi*. İstanbul: Kanaat Yayınları.
- GENCAN, T. N. (1981). *Dilbilgisi orta-3*. İstanbul: Ülkü Basım.
- GÖKÇE B. ve SİS N. (2011). “Gülten Dayıoğlu'nun Çocuk Öykülerinin ‘Hikâye Haritası’ Yöntemine Göre İncelenmesi ve Genel Bir Değerlendirme / Examination Of Gulden Dayıoğlu's Children According To The “Story Map” And A General Evaluation. *TURKISH STUDIES -International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, (Prof.Dr. Ramazan Korkmaz Armağanı), Volume 6/3 2011, [www.turkishstudies.net](http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.2601), DOI Number : <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.2601>, p. 1925-1949.
- GÜNAY, D.(2001). *Metin Bilgisi*. İstanbul:Multilingual.
- GÜNEŞ, F.(2013a). Türkçede Metin Öğretimi Yerine Metinle Öğrenme. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11, 603-637.
- GÜNEŞ, F.(2013b). Türkçe Öğretiminde Metin Seçimi. *Ana Dili Dergisi*, 1, 1-12.
- GÜVEN, A.Z. (2014). “7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Metinlerin Metinsellik Ölçütlerine Göre Değerlendirilmesi / Evaluation The Texts In 7th Level Turkish Coursebooks According To The Textuality Criteria”, *TURKISH STUDIES - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic-*, ISSN: 1308-2140, Volume 9/8, Summer 2014, [www.turkishstudies.net](http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7327), DOI Number : <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.7327>, p.517-535.
- HATİPOĞLU, V. (1971); *Türk Dilinde İkileme*, Ankara: TDK Yayınları.
- İNCE SAMUR, Ö. (2011). *Edebiyatın Tanıklığında*. Prof. Dr. Cahit KAVCAR Türkçe Eğitimi Çalıştayı (Bildiri, Anı, Görüş ve İzlenimler), 13-15 Mayıs 2010, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, s. 531-552.
- İŞCAN, A., EFENDİOĞLU, S. & ADA, A. (2007). Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Edebî Metinlerin Öğrencilere Estetik Zevk Kazandırmadaki Rolü. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 1(2), 1-16.

- KABAKLI, A.(2006). *Türk Edebiyatı*. C.III. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.
- KARAHAN, L (2004). *Türkçede Söz Dizimi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- KOLAÇ, E (2012). Öğretmen Adaylarının Dil Eğitiminde Çocuk Edebiyatı Metinlerinin Kullanımına Yönelik Görüşleri, *TSA*, 16(1), 195-212.
- LÜLE Mert, E. (2011). Türkçenin Söz Varlığı Açısından 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Öyküleyici Metinler. Prof. Dr. Cahit KAVCAR Türkçe Eğitimi Çalıştayı (Bildiri, Anı, Görüş ve İzlenimler), 13-15 Mayıs 2010, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, s. 235-248.
- LÜLE MERT, E. (2012). İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Öykülerin Çocuk Yazınının Temel İlkeleri Bağlamında İncelenmesi, *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(1), 73-93.
- MEB (2006). *İlköğretim Türkçe dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara.
- ÖZKAN, N. & YILMAZ, B.(2001). Çocuk Kitaplarında Dil Sorunu. *Bilgi Dünyası*. S.2, s147-168.
- PEHLİVAN, A (2003). Türkçe Kitaplarında Sözcük Dağarcığını Geliştirme Sorunu ve Çözüm Yolları. *Dil Dergisi*, 122, 84-94.
- ŞİRİN, M. R. (2000). *Çocuk Edebiyatı*, İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- TEMUR, T. (2006). İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Öğrencilerinin Yazı Dilindeki Kelime Hazinesinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara.
- Türk Dil Kurumu (2009). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.
- UYGUNER, M. (1990). *Ömer Seyfettin, Yaşamı-Sanatı-Yapıtlarından Seçmeler*, C. 1, s. 65-74.
- YALÇIN, A. ve AYTAŞ, G. (2008). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara, Seçkin Yayıncılık.
- ZORBAZ, K.Z (2007). Türkçe Ders Kitaplarındaki Masalların Kelime- Cümle Uzunlukları ve Okunabilirlik Düzeyleri Üzerine Bir Değerlendirme, *Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi*, 3(1), 87-101.